

Pārskats par nepilngadīgo noziedzību un stāvokli ceļu satiksmē 2007.gada 12 mēnešos

I. Nepilngadīgo noziedzība

2007. gadā Valsts policija lielu uzmanību veltīja preventīvajiem pasākumiem, kas vērsti uz nepilngadīgo noziedzības samazināšanu, to tiesisko izglītošanu, bērnu aizsardzību pret noziedzīgiem nodarījumiem un nepilngadīgo izdarīto noziedzīgo nodarījumu atklāšanu.

Kā liecina IeM Informācijas centra statistikas dati 2007. gadā, salīdzinājumā ar 2006.gadu, valstī samazinājies noziedzīgo nodarījumu skaits, kurus izdarīja nepilngadīgie – 1349 (-424)

Republikas pilsētās reģistrēti 302 (- 62) nepilngadīgo izdarītie noziedzīgie nodarījumi, Rīgas pilsētā – 127(- 90), lauku rajonos – 917 (- 269).

Lielākais nepilngadīgo izdarīto noziedzīgo nodarījumu skaits, kas ir reģistrēts 2007.gada 12 mēnešos, ir Daugavpils pilsētā – 115 (- 4), Liepājas pilsētā un rajonā – 90 (- 33), Alūksnes rajonā – 98 (- 21), Cēsu rajonā – 85 (+ 3).

Ievērojami ir samazinājies nepilngadīgo izdarīto smago noziegumu skaits – 608 (- 342). Vislielākais šīs kategorijas noziedzīgo nodarījumu skaits ir Alūksnes rajonā – 53 (-23), Cēsu rajonā – 42 (+13), Daugavpils pilsētā un rajonā – 69 (-12), Liepājas pilsētā un rajonā – 42 (-20).

2007.gada 12 mēnešos no kopējā nepilngadīgo noziedzīgo nodarījumu skaita – 40% (-2%) izdarīti grupā, 26% (0) – alkohola reibumā, narkotisko un psihotropo vielu reibumā – 1,1% (+0,4%), 21% (-2%) noziedzīgus nodarījumus ir izdarījuši nepilngadīgie, kas nestrādā un nemācās.

Visizplatītākie noziedzīgo nodarījumu veidi, kurus izdara nepilngadīgie, ir zādzības – 555 (- 152), huligānisms – 102 (-33) un laupīšanas – 72 (- 24).

2007.gada 12 mēnešos nepilngadīgie izdarīja 2 (-2) slepkavības, 5(0) izvarošanas, 7 (+2) smagus miesas bojājumus.

Aizvadītajā gadā 284 noziedzīgus nodarījumus izdarīja nepilngadīgie, kuri nestrādā un nemācās. Joprojām mācību iestādes nav veikušas visu iespējamo, lai nepilngadīgie ar deviantu vai delikventu uzvedību apmeklētās un iegūtu pamatizglītību līdz 18 gadu vecumam, kā to nosaka Izglītības likuma 4.pants.

2007. gada 12 mēnešos, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 379.panta 2.daļu un 373.panta 4.daļu, tiesai tika nosūtīti 194 materiāli audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanai bērniem, kas ir par 215 materiāliem mazāk, nekā 20065.gadā. 2007.gada 12 mēnešos nepilngadīgo personu skaits, kuri izdarīja noziedzīgus nodarījumus ir 2191, bet uz sociālās korekcijas iestādi nosūtīti tikai 19 nepilngadīgie.

Satrauc tas, ka joprojām pieaug nepilngadīgo personu skaits, kas izdara noziedzīgus nodarījumus – 2191 (+68).

2007.gada 12 mēnešos Valsts policijas Kārtības policijas dienesta inspektori, kuri strādā nepilngadīgo noziedzības novēršanas jomā, uzņēma profilaktiskajā uzskaitē 1551 (-1335) nepilngadīgos likumpārkāpējus. Valstī, atskaites perioda beigās, profilaktiskajā uzskaitē kopumā bija 1984 nepilngadīgie. Atrodoties uzskaitē 282 nepilngadīgie atkārtoti izdarīja noziedzīgus nodarījumus, bet 304 – administratīvos pārkāpumus.

Aizvadītajā gadā nepilngadīgajiem tika sastādīti 3066 (+232) administratīvo pārkāpumu protokoli, no tiem pēc LAPK 171.panta (atrašanos sabiedriskā vietā alkohola reibumā) – 1077 (- 3), pēc 42.p. 1.p. (smēķēšana neatļautā vietā) – 548 (+198), pēc 46.panta (psihotropo un narkotisko vielu glabāšana, iegādāšanos vai lietošana) – 68 (+15).

Joprojām aktuāla problēma ir bērni, kuri sistemātiski patvaļīgi pamet dzīvesvietu. Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58. panta 2.daļu, profilaktisko darbu ar šīs kategorijas bērniem veic pašvaldība, kā arī izstrādā sociālās korekcijas un sociālās palīdzības programmas. Prakse liecina, ka pašvaldības ar šīs kategorijas bērniem nodarbojas nepietiekoši, vai arī uzvedības sociālā korekcija bijusi nesekmīga. 2007.gada 12 mēnešos Valsts policijas Kārtības policijas inspektoru redzeslokā nonākuši 401 nepilngadīgie, kuri sistemātiski patvaļīgi bija aizgājuši no dzīvesvietas. Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes Nepilngadīgo prevencijas nodaļā tika ievietota 81 nepilngadīga persona, kuri patvaļīgi aizgāja no dzīvesvietas vai bērnu aprūpes iestādes.

Nemot vērā to, ka bērni, kuri sistemātiski klaiņo, ir viegli iesaistāmi noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā un paši kļūst par noziedzīgo nodarījumu upuriem, ir nepieciešams izvērtēt Bērnu tiesību aizsardzības likuma 38. panta 1. daļu, kas paredz, ka „bērns ievietojams sociālās korekcijas iestādē, ja viņa uzvedības sociālā korekcija, viņam uzturoties dzīvesvietā, bijusi nesekmīga”, tādējādi rast bērnam iespēju turpināt nodrošināt izglītību un pasargāt no nelabvēlīgās vides ietekme.

Valsts bērnu tiesību aizsardzības dienestiem nepieciešams pievērst uzmanību cēloņiem, kas veicina klaiņošanu, kā arī sociālās korekcijas programmu īstenošanai ārpusģimenes aprūpes iestādēs. Internātskolu un ārpusģimenes aprūpes iestāžu pedagogiem, sadarbībā ar pašvaldību sociālo dienestu darbiniekiem, ir nepieciešams pastiprināti pievērst uzmanību, izzināt problēmu cēloņus un veicināt bērnu socializāciju.

Neskatoties uz to, ka Valsts policija informē pašvaldību attiecīgās institūcijas par nepilngadīgajiem, kuriem ir nepieciešams izstrādāt uzvedības korekcijas un sociālās palīdzības programmas, kā to paredz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.pants, sociālās korekcijas terapija nesniedz vēlamo rezultātu, līdz ar to ir nepieciešams pilnveidot uzvedības sociālās korekcijas un sociālās palīdzības programmas.

2007.gada 12 mēnešos valstī tika reģistrēti 1901 nepilngadīgie, kuri cietuši noziedzīgos nodarījumos, kas ir par 402 mazāk, nekā 2006.gadā. Visvairāk nepilngadīgie tiek apzagt – 182 (-72) un aplaupīti – 308 (-160). Joprojām liels ir kriminālprocesu skaits par tīšiem miesas bojājumiem, ko nodara nepilngadīgajiem – 146 (-11). Aizvadītajā gadā nedaudz samazinājies kriminālprocesu skaits par cietsirdību vai vardarbību pret nepilngadīgajiem (KL 174.P.). Tā, 2007.gadā par minēto nodarījumu bija uzsākti 117 (-37) kriminālprocesi, kur lielākais skaitlis – 95, ir laiku rajonos. Taču, neskatoties iz IeM Informācijas centra statistikas datiem, plašsaziņas līdzekļos regulāri parādās informācija par nelaimes vai vardarbības gadījumiem pret bērnu ģimenē, kas ir nepieņemami attīstītā un tiesiskā valstī. Tā, piemēram, viens no traģiskākajiem gadījumiem notika 2008.gada 28.janvārī, kad uz Saldus medicīnas centru tika nogādāta 2006. gadā dzimusi meitene. Vēlāk šī meitene tika ievietota Bērnu klīniskās slimnīcas reanimācijā. Bērnam tika konstatēti galvas un ķermeņa sasitumi un smaga galvas trauma. Miesas bojājumu raksturs liecināja, ka vardarbība pret bērnu veikta ilgstoši. Neskatoties uz to, ka Bāriņtiesa jau kopš 2007. gada vasaras bija informēta par problēmām ģimenē, nekas bērna labā darīts netika.

Būtiski ir pieaudzis seksuālo noziedzīgo nodarījumu skaits, kur cietuši nepilngadīgie: vardarbīgā dzimumtieksme apmierināšana – 133 (+113), pavešana netiklībā – 156 (+127), dzimumsakari ar personu, kura nav sasniegusi 16 gadu vecumu – 26 (+6), izvarošanas – 36 (-2). Šo tendenci var vērtēt arī no pozitīvās puses, jo sabiedrība vairāk uzticas policijai, vērsties ar pieteikumiem par šiem nodarījumiem, tādējādi samazinās latentās noziedzības daļa.

Saskaņā ar Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.pantu (Bērna aprūpes pienākumu nepildīšana) tika sastādīti 2070 (+ 148) administratīvie protokoli, pēc LAPK 172². p. (Fiziska un emocionālā vardarbība pret bērnu) – 35 (-1), pēc LAPK 172⁴.p. (Bērnu atstāšana bez uzraudzības) – 49 (+11).

Mūsaprāt, valstī no 2007.gada 1.janvāra nav atbildīgas institūcijas, kurai ar likumu būtu uzliktas funkcijas izziņāt ģimene, kurās konstatēta vecāku nolaidība bērnu audzināšanā. Jaunais Bāriņtiesu likums, kurš stājies spēkā 2007.gada 01.janvārī, vairs neparedz, kā tas bija noteikts likumā „Par bāriņtiesām un pagasttiesām” 13.panta 1. daļā, ka: „Bāriņtiesa (pagasttiesa) noskaidro ģimenes, kurās nav pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana, un sadarbībā ar veselības aprūpes, izglītības, sociālās palīdzības un policijas iestādēm lemj par nepieciešamās palīdzības sniegšanu šīm ģimenēm”. Bērnu un ģimenes lietu ministrijas pārstāvji aizbildinās ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 73. pantu, kurš nosaka, ka „Katra iedzīvotāja pienākums ir sargāt savu un citu bērnu drošību, ne vēlāk kā tajā pašā dienā ziņot policijai, bāriņtiesai vai citai bērna tiesību aizsardzības institūcijai par jebkādu vardarbību pret bērnu, par viņa tiesību pārkāpumu vai citādu apdraudējumu, kā arī tad, ja personai ir aizdomas, ka bērnam ir priekšmeti, vielas vai materiāli, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību vai veselību”. Diemžēl šis pants sāk darboties tikai tad, kad iestājas smagas sekas. Uzskatam, ka pie esošās situācijas ir nepieciešams atjaunot likuma normu, kas uzliek par pienākumu attiecīgajai pašvaldības institūcijai noskaidrot riska ģimenes un strādāt ar tām krīzes situācijas sākumā, lai nepieļautu vardarbību pret bērnu vai viņa nāvi.

II. Stāvoklis ceļu satiksmē

2007.gada 12 mēnešos, salīdzinājumā ar 2006. gada attiecīgo laika periodu, republikā ceļu satiksmes negadījumu skaits, kuros iesaistīti bērni, ir palielinājies – 1836 (+496), kā rezultātā ievainoti 999 (+57) bērni. Pozitīvi, ka nedaudz samazinājies bojā gājušo bērnu skaits 26 (-5). 2007.gadā vislielākais ievainoto ceļu satiksmes dalībnieku skaits ir pasažieri - 423 (-23), bojā gājuši – 12 (-2), kā gājēji ievainoti – 361 (+26), bojā gājuši – 10 (+2), kā velosipēda vadītāji ievainoti – 76 (-1), bojā gājuši – 2 (-1), kā mopēdu vadītāji ievainoti – 48 (+17), bojā gājuši – 0 (0), kā autovadītāji ievainoti – 91 (+43), bojā gājuši – 2 (-4).

Kā ik gadu, sākoties jaunajam mācību gadam, valsts policija organizēja akciju „Drošības dienas skolās 2007” 2.daļu. Tās norise tika noteikta septembrī un oktobrī. Akcijas 1.daļa norisinājās 2007.gada maijā. Plānojot akcijas saistītiem tematiem, tai skaitā, par ceļu satiksmes drošības jautājumiem mazaizsargātajiem ceļu satiksmes dalībniekiem. Akcijas laikā teritoriālās policijas pārvaldes izrādīja iniciatīvu un kreativitāti organizējot skolēniem atbilstošus preventīvos pasākumus, iepriekš par to informējot attiecīgās izglītības pārvaldes, izglītības iestāžu administrācijas.

Valsts policijas darbinieki sadarbībā ar Ceļu satiksmes drošības direkcijas darbiniekiem pie izglītības iestādēm rīkoja akciju „Piesprādzē! Neriskē!”, kuras laikā

bērniem tika dalīti bruņneši Robiji, kas atgādināja, ka visiem pasažieriem automašīnā ir jāpiesprādzējas, kas bērniem sagādājies lielu prieku.

Lai tiktu nodrošināta daudz labāka policijas sadarbība ar sabiedrību un panākts kāds ļoti būtisks priekšnosacījums veiksmīgam policijas darbam - uzticēšanās, svarīgi ar bērniem sākt sadarboties iespējami agrākā vecumā, mazie ātrāk uzticas un pierod pie cilvēkiem formas tērpos. Ņemot to vērā, atzinīgi novērtējamas policijas darbinieku veiktās aktivitātes prevencijas jomā pirmsskolas izglītības iestādēs. Lai pasākumu norise būtu interesantāka un saistošāka, Valsts policijas darbinieki gan pirmsskolas izglītības iestāžu, gan skolēniem rīkoja tikšanos ar policijas tēliem – Runci Rūdi un Bebri Bruno, kuri ne tikai atgādināja noteikumus, kas jāatceras, lai uz ceļa justos droši, bet arī organizēja praktiskās nodarbības – liekot bērniem parādīt, kā pareizi jāšķērso brauktuve. Kopā izspēlētas ne tikai rotaļas par ceļu satiksmes drošību, bet prasmju un iemaņu nostiprināšanā izmantoti arī Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Prevencijas biroja izstrādātie materiāli par ceļu satiksmes drošības tēmu – puzzles, lineāli, uzlīmes, grāmatīņas, piezīmju bločiņi un karodziņi. Akcijas laikā tika veiktas diskusijas klasēs, novadītas lekcijas, konkursi, kuru laikā īpaša uzmanība tika vērsta bērnu drošībai uz ielas.

Kopumā republikā akcijas ietvaros septembrī un oktobrī organizēti 1867 preventīvie pasākumi, kuros septembrī tika iesaistīti 443 policijas darbinieki, oktobrī – 395.

Ņemot vērā, ka ātri iestājas diennakts tumšais laiks, tāpat kā katru gadu aktualizējas jautājums par gaismas atstarotāju nepieciešamību piedaloties ceļu satiksmē. Tāpēc Valsts policija rīkoja akciju „Bērni un policija aicina – ceļā droši, koši, spoži!”, kas novembrī norisinājās Liepājā, Ventspilī, Jelgavā un Ludzā. Akcijas pamatideja bija vispārīzglītojošo mācību iestāžu audzēkņiem atgādināt par atstarotāja lomu piedaloties ceļu satiksmē, piedāvājot iespēju radoši izpausties, gatavojot atstarotāju pēc tādas formas jeb dizaina kā pašam tīk. Vienlaicīgi nodrošinot ne tikai sevi, bet arī citus ar gaismas atstarotāju, jo izgatavotie atstarotāji reidu laikā tika izdalīti „tumšajiem” gājējiem, kas diennakts tumšajā laikā ārpus apdzīvotām vietām, kā arī apdzīvotās vietās, ja ceļš nav pietiekami un vienmērīgi apgaismots, pārvietojās pa brauktuvi vai normāli bez gaismas atstarotāja vai cita gaismu atstarojoša materiāla elementa, kā tas norādīts Ceļu satiksmes noteikumu 19.punktā. Pozitīvi, ka vairākas reizes Liepājas policijas darbinieki uz skolām devās kopā ar CSDD Gaismas cilvēku, kurš parādīja mazajiem satiksmes dalībniekiem, kā būt redzamam un kā pareizi jālieto atstarotājs. Patīkami, ka ar pilsētas domes atbalstu Liepājas, Daugavpils policijas darbinieki pirmklasniekiem arī dāvināja atstarotājus.

Plašsaziņas līdzekļos minētās atsauksmes liecināja, ka sabiedrība pozitīvi uztver policijas darbinieku patruļas skolu tuvumā sākoties jaunajam mācību gadam, kā arī citus preventīvos pasākumus, kas tika organizēti akcijas ietvaros. Arī valsts un reģionālajās televīzijās notika policijas darbinieku uzstāšanās par jautājumiem, kas saistīti ar bērna drošību. Kā arī informācija par akcijas norisi tika atspoguļota internetā pilsētu un rajonu izveidotajās mājas lapās.

Policijas darbinieki pauduši pateicību pirmsskolas un vispārīzglītojošo izglītības iestāžu skolotājiem par atsaucību un ieinteresētību veiksmīgai tikšanās norisei.

Valsts policijas
Galvenās Kārtības policijas pārvaldes
Prevencijas biroja 1.nodaļas
priekšnieka vietniece A. Maceiko